

ВИКОРИСТАННЯМ JIGSAW READING НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ МОВНОЇ ШКОЛИ

У статті аналізуються можливості використання інтерактивних технологій навчання з метою досягнення відповідного рівня іноземної комунікативної компетенції. Описуються етапи організації навчальної діяльності із застосування інтерактивного методу "ажурна пилка". Наводяться приклади вправ для розвитку мовленнєвих умінь, зокрема англомовного читання, під час лабораторного заняття з англійської мови на початковому етапі навчання у вищій мовній школі. Робиться висновок про те, що метод "ажурна пилка" дозволяє отримати велику кількість інформації, одночасно розвиваючи мовленнєву компетентність.

Ключові слова: інтерактивні технології, метод "ажурна пилка", англомовне читання, лабораторне заняття з англійської мови.

Відповідно до Програми з англійської мови для університетів [7] метою вивчення іноземної мови (ІМ) визначено формування іноземної комунікативної компетентності (ІКК). Однією із складових ІКК є мовленнєва компетенція, що передбачає досконале оволодіння чотирма видами мовленнєвої діяльності: аудіюванням, говорінням, читанням, письмом.

Таким чином, читання ІМ як комунікативне вміння та засіб спілкування є важливим видом мовленнєвої діяльності та однією з головних цілей навчання дисципліни "Практика усного та писемного англійського мовлення" у вищій мовній школі. Крім того, основне завдання освіти в умовах європейського полікультурного соціуму полягає у формуванні та розвитку особистості, але не завдяки накопиченню певних фактів, а шляхом засвоєння певного змісту, в першу чергу завдяки читанню, в тому числі іноземними мовами [6, с. 93].

Читання є складним психолінгвістичним процесом зорового сприймання тексту, результатом якого є його розуміння [5, с. 164]. Одним із шляхів оптимізації цього процесу на початковому етапі навчання у вищій мовній школі є використання інтерактивних технологій, оскільки вони вирішують цілу низку завдань на уроці ІМ, зокрема формування стійкої мотивації до іноземної діяльності на основі систематичного використання "живих" матеріалів, обговорення актуальних проблем тощо [3, с. 473].

Аналіз наукової літератури показав, що проблема навчання читання студентів мовного ВНЗ пов'язана з різними аспектами процесу іноземного читання, зокрема: розглядом читання художніх творів як засобу розширення мовних знань студентів із метою вдосконалення усного мовлення (Ю. Борисов, Е. Вільялон, Л. Карпенко, В. Матвейченко та ін.), із формуванням соціокультурної компетенції в процесі читання (Л. Рудакова), із удосконаленням уміння читати (Т. Вдовіна, Н. Коряковцева, Ph. Prowse, M. Swan, M. West та ін.). Проте, крім теоретичних досліджень інтерактивних технологій навчання (О. Пометун, Л. Пироженко, С. Сисоєва та ін.), зокрема в навчанні ІМ (Т. Коваль, Т. Гузій та ін.), перспективним залишається їх упровадження в процес навчання ІМ, оскільки вони визначають діалог як провідну форму навчально-пізнавальної інтерактивної взаємодії з оперативним зворотним зв'язком і передбачають врахування основних методичних принципів навчання ІМ: комунікативності та ситуативно-тематичної організації навчання [4]. У контексті нашого дослідження особливий інтерес становить інтерактивний метод "ажурна пилка" (jigsaw approach, "мозаїка", "джиг-со"), що розвиває вміння читання на уроці ІМ (jigsaw reading).

Отже, метою статті є охарактеризувати інтерактивний метод "ажурна пилка" та, враховуючи власний досвід роботи у вищій мовній школі, продемонструвати можливості його використання для розвитку іноземних умінь студентів-філологів молодших курсів.

По-перше, варто зазначити, що інтерактивні технології навчання ІМ – це така організація іноземного мовленнєвого спілкування суб'єктів навчання, яка передбачає відповідно до цілей навчання, індивідуальних особливостей тих, хто навчається, найраціональніше комплексне застосування методів, прийомів, засобів і форм навчання з метою досягнення заздалегідь запланованого відповідного рівня ІКК.

Крім того, характерними ознаками інтерактивних технологій навчання ІМ у вищих навчальних закладах є: активність, колективність, комунікативний і ситуативний характер навчальної діяльності;

розвиток у тих, хто навчається, рефлексивних умінь, уваги, фантазії, уяви; виховання системності, логічності і креативності мислення, а також допитливості, пізнавальної самостійності й наполегливості в досягненні поставленої мети [4].

Важливим компонентом інтерактивних технологій навчання є метод навчання. Варто зазначити, що визначення "методу" Д. Брауна, – узагальнений набір інструкцій для роботи в класі, спрямованих на виконання лінгвістичних завдань [9, с. 16], – повністю не збігається із загальноприйнятим у методиці навчання ІМ визначенням цього поняття як у широкому (напрям у навчанні), так і вузькому значенні (спосіб навчання аспектів мови або видів мовленнєвої діяльності [1, с. 137]).

Отже, інтерактивний метод навчання – це спосіб колективної взаємодії учасників педагогічного процесу через бесіду, діалог, під час яких відбувається їхня взаємодія з метою взаєморозуміння, спільного розв'язання навчальних завдань, розвитку особистісних якостей тих, хто навчається.

Найпоширенішими традиційними методами для організації інтерактивного навчання, що застосовуються під час навчання ІМ у вищому навчальному закладі, є: словесні методи – бесіда, діалог; наочні методи – інтерактивна демонстрація; корпоративні методи навчання – робота в парах, робота в малих групах, "карусель" та ін.; колективно-групові методи навчання – "аналіз ситуацій", "мозковий штурм", вирішення проблем, "ажурна пилка" та ін.; ситуативні методи навчання – імітаційні ігри; дискусійні методи навчання – дискусія, дебати та ін.; дослідницькі методи – метод проєктів тощо [4].

З'ясуємо основні характеристики методу "ажурна пилка" (jigsaw approach). У Cyclopedic education dictionary метод "ажурна пилка" визначається як колективна (кооперативна) форма організації навчальної діяльності, під час якої учасники групи отримують частини інформації, необхідні для виконання запропонованого завдання з подальшим об'єднанням своїх ресурсів із метою спільного вирішення проблеми [11, с. 147]. Вітчизняні дослідники [8, с. 48] зауважують, що цей метод використовується для створення на уроці ситуації, яка дає змогу студентам працювати разом для засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу, заохочує їх допомагати один одному вчитися, навчаючи. Крім того, О. Пометун та Л. Пироженко [3, с. 49] виділяють декілька етапів організації навчальної діяльності із застосування методу "ажурна пилка".

1. Щоб підготувати студентів до роботи з великим обсягом інформації, слід підібрати матеріал, необхідний для уроку, і підготувати індивідуальний інформаційний пакет для кожного учня (наприклад, на уроці ІМ матеріали для читання із підручників та посібників, додаткові матеріали – газетні статті, інтернет-ресурси тощо).

2. Таблички з кольоровими позначками допоможуть студентам визначити завдання для їхньої групи. Кожний студент входить у дві групи – "домашню" й "експертну". Спочатку студентів об'єднують у "домашні" групи (№ 1, № 2, № 3 тощо), а потім створюють "експертні" групи, використовуючи кольорові позначки, що їх викладач попередньо роздає студентам. У кожній "домашній" групі всі учасники повинні мати позначки різних кольорів, а у кожній "експертній" – однакові.

3. Після розподілу студентів по "домашніх" групах від 3 до 5 чоловік, залежно від кількості студентів, кожен має бути поінформований, хто входить до його "домашньої" групи, тому що її члени будуть збиратися пізніше. "Домашні" групи отримують порцію інформації для засвоєння, кожна група – свою. Завдання "домашніх" груп – опрацювати надану інформацію та опанувати нею на рівні, достатньому для обміну нею з іншими.

4. Після завершення роботи "домашніх" груп студентам пропонують розійтись по своїх "кольорових" групах, де вони стануть експертами з окремої теми (своєї частини інформації). У кожній групі має бути представник із кожної "домашньої" групи.

5. Кожна "експертна" група повинна вислухати всіх представників "домашніх" груп і проаналізувати матеріал в цілому, провести його експертну оцінку за визначений час.

Після завершення роботи студентам пропонують повернутися "додому". Кожний студент має поділитися інформацією, отриманою в "експертній" групі, з членами своєї "домашньої" групи. У "домашніх" групах має бути по одній особі з "експертних" груп. Студенти мають намагатися донести інформацію якісно і в повному обсязі членам своєї "домашньої" групи за визначений час. Завданням "домашніх" груп у цьому випадку вже є остаточне узагальнення та корекція всієї інформації.

Відтак, метод "ажурна пилка" передбачає таку організацію навчального процесу, за якої неможлива неучасть студента в колективному взаємодоповнюючому процесі пізнання, що базується на взаємодії всіх його учасників: кожний студент має індивідуальне завдання, за яке він повинен відзвітуватися перед групою. Від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою спільного завдання. Наведемо приклади використання цього методу на занятті з "Практики усного та писемного англійського мовлення" на 2-му курсі у вищій мовній школі.

Приклад 1. Фрагмент заняття з домашнього читання за книгою С. Моєма "Розмальована завіса". Читання біографії С. Моєма [10].

Для організації цієї інтерактивної діяльності викладач готує:

1) набір фішок 6-ти кольорів за кількістю студентів у групі, для того щоб можна було їх поділити на підгрупи за кольором;

2) набір карток із завданнями для підгруп – так, щоб кожний студент отримав роздатковий матеріал (фрагмент біографії С. Моєма [10] та індивідуальне завдання).

Вправу виконують за декілька етапів, що потребує чітких організації та інструктажу.

Спершу викладач об'єднує студентів у підгрупи. Для цього спочатку кожному роздаються кольорові фішки, а потім необхідно "розрахуватися" за номерами: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Розрахунок за номерами потрібний для того, щоб об'єднати студентів у "домашні" підгрупи, за кольоровими фішками – в "експертні" підгрупи.

Викладач об'єднує студентів у 6 "домашніх" підгруп по 2–3 особи в кожній, члени яких отримують позначки одного кольору (сині, білі, зелені тощо). Завдання "домашніх" підгруп, можуть пропонуватися для самостійного виконання вдома – опрацювати надану інформацію, а саме, прочитайте біографію С. Моєма [10], та опанувати нею на рівні, достатньому для обміну цією інформацією з іншими.

Завдання кожній "домашній" підгрупі.

Підгрупа № 1. Read the suggested information about William Somerset Maugham and be ready to share biographical details in his stories and characters with your groupmates: *William Somerset Maugham (1874–1965), English playwright and ... he made notable and generous contributions to the people and institutions who supported him in his life, including building a new library for King's College, Canterbury, England.*

Підгрупа № 2. Read the suggested information about William Somerset Maugham and be ready to share the details of his early childhood and the French period of his life with your groupmates: *William Somerset Maugham was born on 25 December 1874 at the British Embassy in Paris, France, ... But his aunt and uncle did the best they could in raising such a young boy, themselves never having had children.*

Підгрупа № 3. Read the suggested information about William Somerset Maugham and be ready to share the details of his life in Germany with your groupmates: *Maugham attended King's School in Canterbury before travelling to Germany ... and The Painted Veil (1925).*

Підгрупа № 4. Read the suggested information about William Somerset Maugham and be ready to share the details of his life back in London with your groupmates: *Back in London, Maugham continued to write ... and Sheppey (1933).*

Підгрупа № 5. Read the suggested information about William Somerset Maugham and be ready to share the influence of World War I and World War II on his life: *When World War I broke out Maugham volunteered ... the British Agent (1928).*

Підгрупа № 6. Read the suggested information about William Somerset Maugham and be ready to share the details of his life in France, his awards and honours with your groupmates: *After having spent so much time there, Maugham decided to move permanently to the French Riviera ... The Moon and Sixpence, Ch. 21.*

Якщо розрахунок здійснено та завдання виконуються на уроці ІМ, викладач просить підгрупи за номерами зібратися разом у різних частинах аудиторії. Кожній підгрупі роздаються картки із завданням і повідомляється, що студенти повинні, кожен самостійно, прочитати свій фрагмент біографії письменника, а потім висловитися з приводу отриманої інформації у "домашній" підгрупі: запитати про те, що лишилося незрозумілим у членів підгрупи, переказати текст тощо.

Коли картки в "домашніх" підгрупах опрацьовано, а час вичерпано (5 хв.), викладач пропонує підгрупам розійтися за кольорами – тобто об'єднатися в "експертні" підгрупи. Обов'язкова умова, про яку має подбати викладач – у кожній "експертній" підгрупі повинні зібратися представники різних "домашніх" підгруп (тобто № 1 – № 6). Впродовж 10 хв. в "експертних" підгрупах висловлюється кожний номер та ділиться інформацією, отриманою в "домашніх" підгрупах.

Через визначений час на завершальному етапі роботи студенти знову повертаються в "домашні" підгрупи і переповідають (10 хв.) отриману інформацію, виконуючи завдання: *Determine and summarize the main periods of the author's life, connected with living in different countries.* Крім того, вони можуть мати додаткове письмове завдання (наприклад, скласти тезисний план біографії письменника).

Коли "домашні" підгрупи завершили виконання своїх завдань, висловлюється представник кожної "домашньої" підгрупи за планом або ключовими словами (наприклад, назви різних країн). Викладач може записати їх на дошці, коли йде робота в підгрупах. Однак можна також попросити по черзі повідомити лише про один із періодів, які обговорювалися в підгрупі, або запропонувати коротку біографію С. Моєма, яку вони б додали до посібника з домашнього читання щоб заохотити студентів

читати його книгу "Розмальована завіса". Крім того, викладач пропонує студентам групи додаткові супровідні завдання, наприклад: *Which events might have influenced the book we are going to read? The biography of which group would you add to our textbook?* Час виконання кожного завдання змінюється в залежності від рівня володіння ІМ студентами групи.

Приклад 2. Фрагмент заняття по темі "Вибір професії". Читання статті "Working teens" [2, с. 36].

На першому етапі виконання вправи група ділиться на "домашні" підгрупи по 2–3 студенти, які отримують фрагмент статті, що містить інформацію про одного із підлітків. Метою роботи є самостійне ознайомлення з текстом для загального охоплення змісту із подальшим обговорення в підгрупі для повного розуміння прочитаного. Наприклад, одна із підгруп отримує такий текст:

Name: Janet O'Reilly, **Age:** 19, **Job:** Cashier in an Amusement Arcade, **Hours:** 35 per week in the summer holidays, **Pay:** \$ 5.50 per hour

My job is so boring. In our seaside town we have a pier with a huge amusement arcade on it. There is a big hall on it with hundreds of slot-machines. People come to the arcade and change their money for them. The best thing about the job is that I can sit down all day behind a glass screen. The worst thing is that my hands get very dirty from all the money I handle. I earn the minimum wage for my age. I am a university student, so I need to save money to pay for my tuition [2, с. 37].

На другому етапі робота проходить в "експертних" підгрупах по 6 студентів (кількість студентів залежить від кількості текстів). Вони переказують свої тексти з метою загального охоплення змісту всієї статті. Кожний учасник повинен не тільки ознайомити інших членів підгрупи зі змістом свого фрагменту, але й допомогти їм зрозуміти його.

Третій етап роботи – це повернення учасників до "домашніх" підгруп, де вони разом готують переказ статті, виконують завдання, пов'язані з перевіркою її розуміння, наприклад:

Which person:

- 1) enjoys this work as communication is a cool thing?
- 2) thinks this work isn't exciting?
- 3) works and has a rest at the same time?
- 4) thinks this work is very useful for the future?
- 5) likes working only on weekdays?
- 6) doesn't work hard to earn the money? [2, с. 38]

Таким чином, за допомогою методу "ажурна пилка" за короткий проміжок часу можна отримати велику кількість інформації, одночасно розвиваючи мовленнєві вміння – насамперед, читання, аудіювання та говоріння. Щоразу, коли один студент розмовляє ІМ, переказуючи прочитаний текст, інші вправляються в її сприйнятті на слух. Отже, значно збільшується час мовленнєвої практики на заняттях із "Практики усного та писемного англійського мовлення" для кожного студента. Крім того, упровадження цього інтерактивного методу навчання ІМ спонукає викладача до постійного професійного розвитку. Подальшого дослідження потребують можливості використання інших інтерактивних методів для розвитку ІКК студентів вищої мовної школи.

Використані джерела

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : Изд-во ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Англійська мова : навч. посіб. для студентів II курсу денного відділення факультету іноземних мов / уклад. : А. М. Грицай, І. В. Колесник. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 320 с.
3. Гузій Т. М. Використання інтерактивних технологій для розвитку професійного мовлення студентів у НВНЗ / Т. М. Гузій, Л. М. Гречок // Наукові записки. Серія "Філологічна". – 2009. – Випуск 11. – С. 469–473.
4. Коваль Т. Інтерактивні технології навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Т. Коваль // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – № 6 (26). – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/546/451>
5. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / [Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін.]. – К. : ВЦ "Академія", 2010. – 328 с.
6. Першукова О. О. Модернізація навчання іноземних мов у Європейському освітньому просторі / О. О. Першукова // Порівняльно-педагогічні студії : Науково-педагогічний журнал. – № 1. – 2009. – С. 93–104.

7. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / Кол. авторів: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей (керівники), Ю. В. Головач та ін.; Київ. держ. лінгв. ун-т. – К. : The British Council, 2001. – 247 с.
8. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, за ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2006. – 192 с.
9. Brown D. H. Teaching by principles: an interactive approach to language pedagogy / Douglas H. Brown. – [2nd ed.]. – White Plains, NY : Longman, 2001. – xvi, 480 p.
10. Merriman C. D. William Somerset Maugham [Електронний ресурс] / C. D. Merriman. – 2008. – Режим доступу : <http://www.online-literature.com/maugham/>
11. Spafford Carol A. The cyclopedic education dictionary / Carol Sullivan Spafford, Augustus J. Itzo Pesce, George S. Grosser. – Albany : Delmar Publishers, 1998. – xv, 414 p.

Смелянская В. В.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ JIGSAW READING НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ ВЫСШЕЙ ЯЗЫКОВОЙ ШКОЛЫ

В статье анализируются возможности использования интерактивных технологий обучения с целью достижения соответствующего уровня иноязычной коммуникативной компетенции. Описываются этапы организации учебной деятельности с использованием интерактивного метода "ажурная пила". Представлены примеры упражнений для развития языковых умений, в частности, англоязычного чтения, в аудиторной работе студентов на начальном этапе обучения в высшей языковой школе. Делается вывод о том, что метод "ажурная пила" позволяет получить большое количество информации, одновременно развивая речевую компетентность.

Ключевые слова: интерактивные технологии, метод "ажурная пила", англоязычное чтение, лабораторное занятие по английскому языку.

Smelianska V. V.

TEACHING JUNIOR FOREIGN LANGUAGE STUDENTS THROUGH JIGSAW READING AT A LINGUISTIC HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

The research deals with the analysis of the possibilities for implementing interactive technologies to achieve the appropriate level of foreign language communicative competence. The steps of using jigsaw reading to develop English language skills in students' classroom activities at the beginning of studying at a linguistic higher educational establishment are illustrated by exercises. The material of the research focuses on jigsaw approach defined as a cooperative learning technique that involves giving members of the group only bits and pieces of a learning problem(s) with students then pooling their resources to brainstorm and solve the presented problem. The scientific methods of analysis, synthesis, description and comparison have been used in order to define the notions "an interactive technology", "an interactive method" in foreign language teaching environment, the steps of using interactive technology jigsaw reading, develop the complex of exercises to master the language skills with the help of jigsaw reading foreseeing the proper step-by-step students' involvement into the studying process. The results obtained prove the effectiveness of the interactive technology jigsaw reading if using the system of special exercises aimed at developing foreign language skills based on the read texts. The implementation of the suggested model of exercises in English lessons has proven to be successful and is highly recommended by the author of the article as it involves students in speaking and develops their summarising skills. Jigsaw reading is very useful when working with short authentic texts such as the Internet resources or newspaper articles to introduce speaking into a reading activity and provide an excellent opportunity for genuine communication. The conclusions made underline the importance to adjust interactive technologies to English learning process to enhance the development of students' foreign language communicative competence, as well as shape educated individuals.

Key words: interactive technologies, jigsaw reading, a practical class in English.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2016